

ABSTRAKT

KURUCOVÁ, Irena: Právne postavenie vnútorne presídlených osôb a utečencov v medzinárodnom práve. [Rigorózna práca]. Karlova univerzita v Praze. Právnická fakulta; Katedra Medzinárodného práva.

Vojny, porušovanie ľudských práv a katastrofy postihujúce značnú časť svetovej populácie spôsobili popri inom, aj vznik kategórie „vnútorných utečencov“, resp. „vnútorne presídlených osôb“. Sú to osoby, ktoré sa síce nachádzajú vo vlastnej krajine, no uvedené udalosti ich vedú do podmienok, ktoré podobne ako u utečencov, neohrozujú len ich životy, no uvrhujú ich i do materiálnej a psychickej deprivácie a do celkovo nejistej budúcnosti. Rastúce čísla v počte presídlencov (od ich prvého sčítania v roku 1982)¹ a s nimi súvisiace riziká, viedli k bližšiemu vnímaniu presídleneckého problému a k podniknutiu krokov vedúce k jeho dôkladnejšiemu skúmaniu a formálnejšiemu podchytieniu. I preto, súčasné snahy o jednotnú úpravu základných právnych inštitútov a definícií v oblasti vnútorného presídlenia postupne smerujú k univerzálnemu a právne záväznému poňatiu otázky vnútorného presídlenia. Aj keď úsilie v danej oblasti je v súčasnosti hatené politickou nevôľou, národnými záujmami, a v istých oblastiach i nepripravenosťou pokryť presídlenie vo forme konkrétneho právneho nástroja. Existujúca medzinárodná právna úprava sa síce v rôznej miere aplikuje na potreby presídlencov, no prvoradá zodpovednosť leží na jednotlivých štátoch a práve vnútroštátna legislatíva jednotlivých krajín je zdrojom konkrétnych právnych noriem týkajúcich sa presídlencov. Prostredníctvom národných legislatív je možné jasne vidieť, ako štáty reagujú na presídlenie s prihliadnutím na ich špecifické podmienky a možnosti. S podobnými (ak nie v istom zmysle, rovnakými) situáciami ako presídlenci sa stretávajú utečenci (v chápaní medzinárodného utečeneckého práva), no s podstatným rozdielom. Ten spočíva (okrem iného) v právnom uznaní a v záväznosti ich štatútu. Utečenecké právo je pomerne bohato pokryté a pomerne jednoznačne upravuje inštitúty právneho postavenia utečenca. Ich ochrana je priamo zakomponovaná do medzinárodných zmlúv a záväzky štátov pri jej realizácii sú taktiež podchytené zmluvne, prípadne obyčajovým právom (inštitút non-refoulementu). Je však rozhodujúce, že ani platná a účinná medzinárodná právna úprava nie je dôvodom pre to, aby štáty prestali reagovať na nové výzvy viažuce sa k utečeneckému problému, a upustili tak od hľadania nových právnych nástrojov, ktoré by pokryli postupne meniacu sa podobu utečeneckého práva.

¹ COHEN, R., DENG, F. M., Editors, *The Forsaken People, Case Studies of the Internationall Displaced*, The Brooking Institution, Washington, D.C: 1998, s. 1. , ISBN:0-8157-1514-5(cloth).